

Nr 83.

Af herr **Rune**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt om anslag till utredningens verkställande.

Under de senare åren har frågan om inrättande af en statsunderstödd låneanstalt för Sveriges kommuner tillvunnit sig alltmera beaktande, och Andra kammaren har för sin del de tre senaste riksdagarne bifallit väckt förslag om en skrifvelse till Kungl. Maj:t om utredning i frågan. Första kammaren har emellertid hvarje gång afslagit samma förslag, hvadan någon riksdagsskrifvelse ej kommit till stånd. Då jag har den uppfattning, att denna fråga är af den stora betydelse, att den måste allt mera tränga till sin lösning, tvekar jag icke att äfven i år underställa densamma Riksdagens pröfning. Jag åberopar därvid den motivering och utredning i öfrigt, som vid frågans föregående behandlingar uti Riksdagen förekommit och vill blott särskildt betona, att jag anser den ifrågasatta utredningen nödvändigt böra omfatta jämväl frågorna om sättet att af en kommun på laglig väg uttaga fordran samt om en viss förmånsrättsordning emellan en kommuns å olika tider upptagna lån.

Under frågans behandling har jag för min egen del alltmera kommit till den uppfattningen, att densamma står i det samband med landtfastigheternas och stadsfastigheternas låneväsen, att lösningen helst borde gått ut på att inrätta en stor statsgaranterad låneanstalt med uppgift att öfvertaga såväl allmänna hypoteksbankens och konungariket Sveriges stadshypotekskassas obligationer som ock kommunallån, så att på detta sätt kunnat genom en och samma anstalt tillgodoses såväl stadsfastighetskrediten som ock jordbruksfastighets- och kommunallånekrediten. Uti denna uppfattning har jag äfven erhållit stöd genom ett

af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret afgifvet yttrande. Men då det synes mig som om utsikterna att på detta sätt få frågan i hela dess vidd löst för det närvarande icke vore särdeles stora och då en tillfredsställande lösning af kommunallånefrågan synes mig kunna ernås äfven på annat sätt, som möjligen är lättare att åstadkomma, vill jag härmed närmare ingå på detta sätt till frågans lösning. Detta vore, att konungariket Sveriges stadshypotekskassa finge sitt verksamhetsområde utvidgadt till att omfatta äfven utlämnandet af kommunlån. För att kunna öfvertaga denna nya utlåning finge gifvetvis kassan utrustas med ytterligare grundfond af statsobligationer till belopp af förslagsvis trettio millioner kronor och inrättningen finge därefter arbeta på två afdelningar. Den enda förändring af kassans organisation som synes i och för denna sak blifva nödig skulle vara, att kassans styrelse förstärktes med exempelvis tre ledamöter, representanter för kommunerna. Någon solidarisk ansvarighet synes ej böra åläggas, vare sig fastighetslåntagarna för kommunernas lån eller dessa senare för hvarandras lån. Om frågan löstes på detta sätt, undginge man olägenheten af att en ny svensk statsgaranterad obligationstyp utsläpptes på lånemarknaden, samt vunne fördelen af betydligt billigare förvaltningskostnad för såväl stadsfastighetslånen som kommunlånen, då ju både lokal, direktör och tjänstemän m. m. kunde i hufvudsak blifva desamma för båda lånerörelserna. För denna saks ordnande erfordras gifvetvis en allsidig utredning med å denna grundadt förslag och denna utredning borde för fullständighetens skull omfatta äfven frågan, huruvida på annat och lämpligare sätt än det nu föreslagna kommunernas upplåning skulle kunna ombesörjas och ordnas.

På grund af hvad ofvan och förut i frågan anförts, får jag härmed föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på hvilket sätt den förändring skulle kunna vidtagas i fråga om konungariket Sveriges stadshypotekskassa, att denna kassa erhöles rätt och genom statens ytterligare ekonomiska stöd äfven förmåga att utlämna lån jämväl åt Sveriges kommuner, hvilken utredning för fullständighetens skull äfven bör afse frågan, huruvida på annat och lämpligare sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kan inrättas, och att, såvida utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag i ämnet; samt att Riks-

dagen för sagda utrednings verkställande må för år 1912 på extra stat under sjunde hufvudtiteln anvisa ett förslagsanslag af femtusen kronor.

Stockholm den 26 januari 1911.

Axel Rune.

Nr 84.

Af grefve **Hamilton**, om *högre statsbidrag till aflöning af lärare vid folkskolor och småskolor.*

Den kraftigaste delen af landsbygdens befolknings emigration till Amerika och inflyttning till stadssamhällena samt därigenom landsbygdens tillbakagång äro förhållanden, ägnade att ingifva bekymmer hos hvarje fosterlandsvän.

Ser man exempelvis på befolkningsförhållandena år 1900 i Stockholm och Östersund tillhörde enligt upprättad statistik af nämnda två städers befolkning respektive 60,1 och 60,4 procent de närandes klass (d. v. s. personer i en ålder af 15—50 år). Af återstående respektive 39,9 och 39,6 procent, hvilka siffror alltså beteckna antalet af de tärandes klass, utgjordes i Stockholm 23,6 procent af barn under 15 år och 16,3 procent af personer öfver 50 år. I Östersund fördelade sig siffran 39,6 procent med 26,8 procent barn under 15 år och 12,8 procent personer öfver 50 år.

En jämförelse i berörda afseende med några landskommuner talar ett tydligt språk. Sälunda tillhörde i Jämjö kommun af Blekinge län allenast 41,6 procent de närandes klass och 58,4 procent de tärandes, hvaraf 36,8 procent barn och 21,6 procent de äldre. I Nittorps kommun af Älfsborgs län voro motsvarande siffror respektive 42,8 och 57,2 procent, hvaraf 32,4 procent barn och 24,8 procent äldre och i ett flertal andra landskommuner understiger procenttalet af de närande 45 procent.

Ser man vidare till nativitetsöfverskottet på landsbygden, uppgick detta enligt den officiella statistiken år 1907 till omkring 40,000 per-